

crisparea și vacarmul sfredelindu-mi creierii, explodând, ridicându-mă în capul oaselor, cu ochii dilatați, cu șira spinării de gheață, primind valul infernal de sunete și lunecând parcă pe un tobogan către el, izbit cu violență de mii de fire rezonante, asurzindu-mă, urlând «liniștește-te, sunt eu – liniștește-te, sunt eu».”

Dar, dincolo de obsesiile legate de Luki și Feri, de Imnul Național, de arestare și de proces, de recurența simbolurilor și referințelor teatrale (celor deja menționate li se adaugă Opera Națională și micul Teatru de Vară), ceea ce contează e obsesia Hingherului (cel ce colectează semne, „semne ale trans-trans-transcendenței”) de a-și scrie memoriile. Mai exact, de a-i fi scrise memoriile de către narator. „Are ideea fixă că o să-mi scriu memoriile sau, mai degrabă, că o să i le scriu pe ale lui și nu îmi permite să mă calce pe nervi într-atât, încât să îl las baltă”. Și totuși, uneori Hingherul, comanditarul acestor memorii „cu delegație”, memoriilor ce fac însăși substanța cărții, îi mai dă naratorului pe care și-l dorește scrib, condeier, „indicații”. Astfel, îi spune Hingherul tovarășului său de călătorie: „Memoriile nu se scriu zăcând pe podea” sau, cu gândul la postumitate, îl sfătuiește că „memoriile mele nu trebuie alcătuite de cineva care le-ar face să pară neroade și traduse dintr-o limbă necunoscută în altă limbă tot necunoscută”.

Elipsa, laconismul, jocul dintre înțeles, sugerat, aproximat și subînțeles, toate contrapunctate de explozii verbale neașteptate, tot la fel de inedite și de surprinzătoare precum sunt multe dintre imaginile din spectacolele lui Mihai Măniuțiu (pe care cititorul și privitorul și le poate rememora parcurgând paginile celeilalte cărți apărută tot la Editura Bybliotek – e vorba despre albumul *Mihai Măniuțiu. Spațiul cameleon*), dau savoare lecturii.

Mihai Măniuțiu, *Memoriile hingherului*, Editura Bybliotek, Cluj-Napoca, 2010.

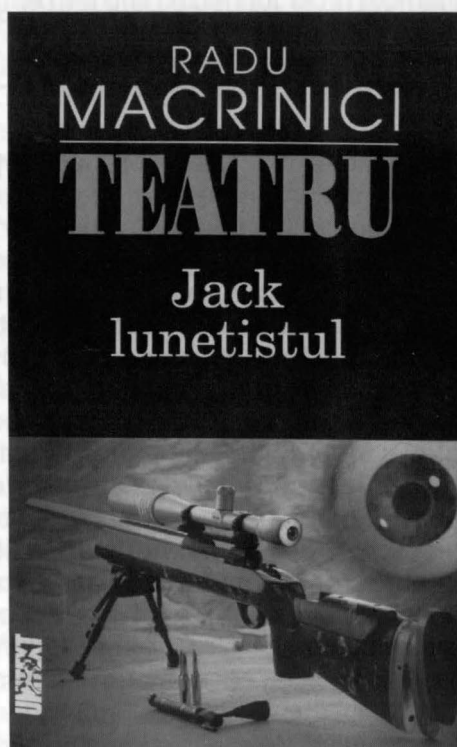
Mister și ecologie

Confruntat, dar și intrigat de sentimentul de insatisfacție încercat la sfârșitul primei lecturi a piesei *Jack lunetistul* de Radu Macrinici*, apreciată de un juriu de autentice personalități ale vieții noastre teatrale și literare drept *piesa anului 2009* la concursul omonim organizat de UNITER, am decis să purced la recitare. Și asta nu doar datorită componenței juriului, ci mai cu seamă fiindcă literatura dramatică scrisă de Radu Macrinici s-a dovedit mai totdeauna a fi una de calitate. Piese precum *Bibliotecarul*, *Evanghelia după Toma*, *Ping Body*, *Ocean Cafe*, *Danssolitude*, *Îngerul electric*, *Mama Lolita*, *Această poveste nu va fi spusă niciodată* nu sunt, desigur, egale ca valoare, dar nici foc de paie nu sunt. Sigur e că toate sunt ieșite din condeiul (ori din tastele computerului) unui dramaturg autentic, care a fost jucat, a fost premiat – e adevărat, dar nu în măsura în care ar fi meritat-o scrierile lui. Macrinici s-a numărat, la un moment dat, printre dramaturgii frecvențați cu oarecare asiduitate de câțiva regizori tineri – cel mai profund, mai insistent și mai cu rezultate a făcut-o Radu

* Radu Macrinici, *Jack lunetistul*, Editura UNITEXT, București, 2010.

Afrim –, dar de ceva vreme a rămas un solitar. Cum Macrinici nu a optat să urmeze exemplul colegei sale de generație, Alina Nelega, care și-a luat inima în dinți, a trecut peste opreliști, îndemnuri, adevăruri dar și prejudecăți și și-a înscenat singură scrierile – spectacolul cu *Amalia respiră adânc* de acum câteva stagioni de la Teatrul „Ariel” din Târgu Mureș a fost unul bun –, dramaturgul stabilit la Baia Mare a intrat într-un nedorit con de umbră. Poate tocmai această situație să-l fi determinat pe Radu Macrinici să inițieze împreună cu Ștefan Caraman un apel prin care solicita ca Ministerul Culturii și alte foruri competente (adică îndreptățite și îndrituite prin atribuții legale) să stabilească obligativitatea unui anumit procent de piese autohtone în repertoriul teatrelor subvenționate. Propunerea a stârnit oarecare emoție, chiar proteste, unii au vorbit despre revenirea la vechi obiceiuri, alții, mai cu seamă directori de teatru, ne-au asigurat că sunt interesați de dramaturgia românească de azi, în măsura în care aceasta este cu adevărat bună. Ceea ce, până la urmă, este corect. O problemă se pare că există și un dram de adevăr are totuși inițiativa celor doi. Ca și supărarea lor. Cea a lui Radu Macrinici îndeosebi. Căci nu se poate să nu te pună pe gânduri detaliul că scrierile unei anumite domnițe, cu condei plâpând dar cu retorică agresivă, scrieri ce nu au convins niciodată pe nimeni și în niciun spectacol, se joacă insistent, fie în teatre private, fie în cele de stat, în vreme ce cele ale lui Radu Macrinici, care – orice s-ar spune – știe ce înseamnă literatură dramatică și cum se scrie aceasta –, nu. Mă tem că nu pasiunea subită a unor directori de teatru și directori de scenă pentru *teatrul postdramatic* contribuie la adâncirea acestei enigme care, la urma urmei, nu are nimic blagian în ea.

Dar să nu mai bat câmpii și să revin la chestiune. Am lăsat, așadar, să se scurgă cam o săptămână între momentul primei lecturi și recitare. Iar recitirea a însemnat o mare surpriză și ocazia unei autentice bucurii. Talentul fundamental de dramaturg al lui Radu Macrinici, combinat cu înclinațiile sale pentru un teatru poetic, în sensul modern al sintagmei, pentru metaforă și parabolă se dezvăluie cu deosebire în *Jack lunetistul*. Iar *Jack lunetistul* îndeamnă la relecturi nu fiindcă ar fi un text dificil, ci pentru că are capacitatea de a-și dezvălui noi și noi sensuri la fiecare nouă revenire. Nu se schimbă, desigur, sensul fundamental al textului. Ideea lui. *Jack lunetistul* e piesa prin care Macrinici ne îndeamnă să ne revedem propriile noastre raporturi cu viața, cu natura, cu mediul înconjurător. Să înțelegem că fiecare traumatism pe care îl suferă natura se decontează în existența noastră de fiecare zi, în echilibrul nostru. *Jack lunetistul* e ceea ce se cheamă o piesă cu mesaj ecologist. Meritul

dramaturgului e acela de a fi găsit modalitatea de a transmite acest mesaj grație unui atent cumpănit amestec de simboluri și suprateme. Titlul te duce cu gândul la Jack Spintecătorul. Iar ceea ce se spune în piesă – și se spune, subliniez, cu mijloace specifice teatrului, nu cu cele ale manifestului ecologist – ne poate îndemna să ne gândim dacă nu cumva fiecare dintre noi, prin indiferența noastră, nu acționăm oarecum asemenea unui ucigaș în serie asupra naturii, recte pădurii. Uitând că pregătim apropierea de ultima suflare a omenirii, a vieții, în general, cu fiecare copac pe care îl tăiem în chip nesăbuit.

Prima scenă e specifică genului *thriller & mystery*. Un tânăr înalt, subțire, blond, intră într-o bibliotecă publică și îi solicită bibliotecarei 451 de cărți. Toate din sectorul *fantasy*. Scrise de Tolkien, Peter Beagle, Terry Pratchett, J.K. Rowling, Mary Stewart. Vrea doar astfel de texte și refuză cu obstinație piesele lui Shakespeare. Renunță la vorba bună, o amenință pe bibliotecară, aceasta îi aduce cele 451 de cărți cărora tânărul le dă foc. Vom afla de abia mai încolo că acesta e felul specific prin care duhurile pădurii se răzbună pe acei scriitori care i-au prezentat asemenea unor monștri, în vreme ce Shakespeare îi prezenta cu totul altfel. Dar nimeni nu îl mai bagă în seamă pe Shakespeare, neputincios în lupta cu atotputernicia literaturii *fantasy*. Dar nu acesta e, de fapt, marele rău. „*Nenorocirea – îi spune Raphael Arhitectului, ginerele său – e că voi, oamenii, ați început de la o vreme să nu mai simțiți lipsa nimănui. Într-o zi lumea o să apară și o să dispară și voi o să aflați asta de la televizor*“.

În fine, Radu Macrinici a găsit mijloacele prin care să valorifice în piesa lui încă o dată povestea (dilema) posibilității sau imposibilității conviețuirii dintre două ființe aparținând unor lumi diferite. Larisa, defuncta soție a Arhitectului, era o nimfă, o nimfă de copac, „*iar nimfele de copac își dau ultima suflare odată cu copacul lor*“. Decizând tăierea copacului socotit inutil, a cărui existență împiedica planurile de sistematizare, Arhitectul a semnat condamnarea la moartea a Larisei. E limpede că aici dramaturgul nostru și-a amintit în chip profitabil nu doar de *Lucefărul* eminescian, ci și de scrierile unui Giraudoux sau Anouilh.

Jack lunetistul mi se pare o piesă îndelung și inteligent cumpănită, cu o viziune de o neîndoielnică organicitate. Imaginația lui Radu Macrinici acționează asemenea unui burete uriaș, absoarbe aparent cu lăcomie aproape orice. E loc aproape pentru orice în acest text. Și pentru real, și pentru fantastic – un fantastic ce respinge acel *fantasy* de tip comercial – și pentru întâmplarea realistă, *normală*, și pentru cea insolită, incredibilă, și pentru alternanța dintre discursul realist și cel poetic, dintre melodramaticul bine temperat și tragicul autentic, dintre sarcasm, grotesc și lirism. Iar dacă *Jack lunetistul* se organizează într-un întreg fluid și emoționant, reușita îi aparține, indiscutabil, dramaturgului. Nu rămâne decât ca o astfel de reușită să își afle echivalente scenice. Într-o viață teatrală normală, montarea urgentă a piesei lui Radu Macrinici s-ar impune de la sine. Dacă *Jack lunetistul* își va afla ori nu locul în repertoriile teatrelor, poate să funcționeze și drept test pentru normalitatea vieții teatrale românești.